

3. LUOKKA

Media ja hyvinvointi

Tunnin tarkoituksena on vahvistaa oppilaan taitoja suojella omaa yksityisyyttään netissä. Oppilas oppii, millainen salasana kannattaa tehdä ja millaisia kuvia, videoita tai tietoja netissä kannattaa tai ei kannata julkaista.

Välineet: Jokaiselle oppilaalle moniste, jonka toiselle puolelle on kopioitu Ratkaise salalauseen arvoitus! - tehtävämoniste sivulta 4 ja toiselle puolelle Näin julkaisen netissä -kirjoitus pohja sivulta 5, kyniä ja tyhjiä papereita, Kuvioita-moniste opettajalle.

TAUSTATIEDOT OPETTAJALLE

Digiturvallisuudesta keskusteleminen on tärkeää, mutta joskus se voi olla hankalaa ja aiheuttaa konflikteja, etenkin jos oppilaat ovat jo jonkin aikaa käyttäneet digilaitteita itsenäisesti. Yksioikoinen rajoittaminen ei välttämättä auta pysymään turvassa. Hyvässä hengessä käytävä keskustelu oppilaiden kanssa on rakentavampaa ja auttaa oppilaita ymmärtämään rajoitusten syitä. Keskustelut digiarjesta tulisikin aloittaa mukavista asioista, kuten heidän lempisivustoistaan kysellen. Oppilailta kannattaa myös kysyä kokemuksia ja vinkkejä esimerkiksi turvataitoihin ja sovellusten asetuksiin liittyvistä asioista.

Aloitutus: SALALAUSEEN ARVOITUS

Aloitetaan tunti tekemällä Ratkaise salalauseen arvoitus! -tehtävä. Jokaiselle jaetaan oma moniste. Kun tehtävä on tehty, keskustellaan yhdessä salasanoista seuraavien kysymysten pohjalta:

- Mihin olet tarvinnut salasanoja?
- Millainen salasana on hyvä?
- Kenelle salasanasi voi kertoa? Kenelle ei kannata kertoa?
- Miten salasanasi voi muistua?
- Miksi salalause voisi olla parempi kuin salasana?

Opettaja kertoo oppilaille hyvän salasanan tai salalauseen olevan sellainen, ettei sivullinen kykene arvaamaan tai selvittämään sitä. Monesti palveluissa on salasanan pituuteen ja merkkeihin liittyviä vaatimuksia, jotka parantavat turvallisuutta. Tällöin salasanassa täytyy käyttää vaikkapa numeroita tai erikoismerkkejä. Oppilaille kannattaa kertoa, että salalause voi olla helpompi muistaa kuin salasana. Jos oppilas harrastaa esimerkiksi jalkapallon pelaamista, hänen salasanansa voisi olla TeinTurnauksessa3maalialla! Salasanaa ei saa antaa edes parhaan kaverin käyttöön, mutta turvallisen aikuisen kanssa voi yhdessä keksiä hyvän salasanan tai salalauseen.

HUOMIO Monisteen salalauseen ratkaisu on ”Luon salalauseen, jota muut eivät arvaa.”

Työskentely: MILLAISIA KUVIA KANNATTAA JULKAISTA NETISSÄ?

Tässä harjoituksessa pohditaan sitä, millaisia kuvia netissä kannattaa julkaista. Sovitaan, että luokan yksi seinä on VOI JULKAISTA ja vastakkainen seinä on EI VOI JULKAISTA. Opettaja luettelee asioita, ja oppilaat menevät sen seinän luo, mitä mieltä ovat. Jos he eivät osaa sanoa, he jäävät keskelle.

Tässä vaiheessa valintoja ei kommentoida, vaan jokainen miettii omassa mielessään. Opettajan kannattaa merkitä itselleen, missä kohdissa oli eniten hajontaa tai selkeästi väriä valintoja. Niistä jutellaan harjoituksen lopuksi.

Opettaja lukee ääneen:

- Kuva sinusta uimapuvussa
- Video, jossa pelleilet oudoilla ilmeillä
- Video, jossa aikuinen riehuu tai tappelee
- Video, jossa tanssit
- Kuva, jossa näkyy kotiosoitteesi
- Kuva, jossa on selfiesi
- Kuva, jossa on perheesi
- Kuva, jossa on hieno maisema rannalta
- Kuva, jossa kaverisi puhaltaa synttärilakkua
- Video, jossa olet huonolla tuulella ja kerrot ikävän jutun kaveristasi
- Kuva, jossa on lemmikkieläimesi
- Kuva, jossa esittelet uutta t-paitaasi
- Video, jossa olet vauvana kylvyssä
- Kuva kaveristasi, kun hän on pukeutunut hassusti
- Kuva, jonka kehtaisit näyttää mummollesikin

Kun lauseet on käyty läpi, keskustellaan nettijulkaisemisen turvallisuudesta, ja kirjoitetaan Näin julkaisen netissä -monisteeseen neljä keskeistä ohjetta. Keskustelussa oppilaat voivat tuoda esiin muitakin hyviä ohjeita, ja näitä voidaan kirjoittaa monisteeseen viidenneksi.

NÄIN JULKAISEN NETISSÄ:

1. Kysy kaikilta kuvissa näkyviltä lupa julkaisemiseen!
2. Muista uikkarisääntö!
(Käydään läpi uikkarisääntö: Älä julkaise tai lähetä kuvaa eteenpäin, jos siinä näkyvät nannit, sukupuolielimet tai peppu. Jos joku lähettää sinulle tällaisen kuvan, näytä se aikuiselle.)
3. Älä jaa henkilökohtaista tietoa!

(Käydään keskustellen läpi, mikä kaikki on henkilökohtaista tietoa. Esimerkiksi sellaista kuvaa, jossa näkyy henkilötunnus, puhelinnumero tai osoitetiedot, ei pidä jakaa.

4. Älä julkaise kiireessä tai kiukkuisena!

(Kannattaa keskustella siitä, että kun kuvan päästää nettiin, sen kulkua on mahdotonta pysäyttää. Kuva voi joutua kenen hyvänsä näkyville, niin kavereiden, opettajan tai vaikka isovanhempien. Mieti, onhan kuva sellainen, että voit sen hyvällä mielellä jakaa, ja että sinulla on myös vanhempasi lupa kuvan jakamiseen.)

5. Oppilaiden oma ohje.

Lopetus: SELKÄÄNPIIRTÄMISKISA

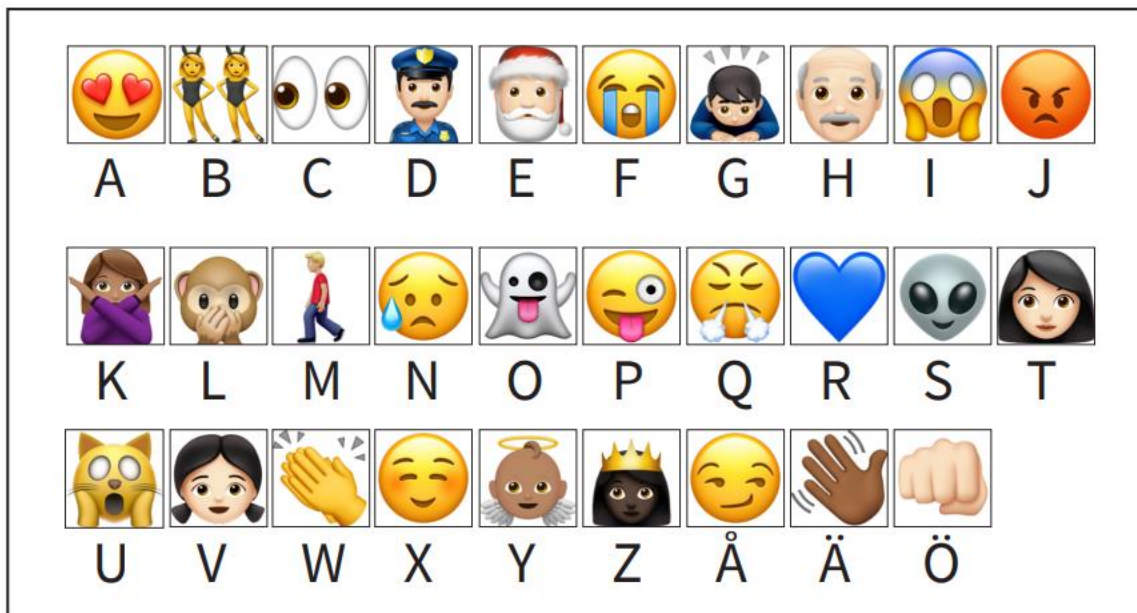
Oppilaista muodostetaan 4–5 oppilaan joukkueita, jotka menevät seisomaan jonoihin. Jonon ensimmäisellä on paperi ja kynä. Opettaja näyttää jonon viimeiselle kuvion, jonka tämä piirtää edessään seisovan selkään, tämä seuraavan selkään jne. Opettaja voi itse keksiä kuvioita tai käyttää sivulta 6 löytyviä kuvioita. Jonon ensimmäinen piirtää kuvion paperille.

Ryhmiä saatua kuvionsa valmiiksi kuvioita verrataan opettajan näyttämään kuvioon. Pisteet saavat ne, joiden kuvio on ainakin lähes samanlainen. Paikkoja vaihdetaan seuraavaa kierrosta varten siten, että jonojen ensimmäiset menevät jonojen viimeisiksi. Kisaä jatketaan niin kauan, että jokainen saa olla jonon ensimmäisenä ja viimeisenä.

Kisan lopuksi voidaan vielä keskustella siitä, kuinka kuvat voivat myös netissä muuttua esimerkiksi kuvanmuokkauksella.

Lähteet [Suojellaan lapsia ry. Stop, Slow & Go - Digiturvataitomateriaalit 7–9-vuotiaille - suojellaanlapsia.fi](#),
[Tunne- ja turvataitokasvatuksen opetusmateriaali – Luokka-asteet 1–2](#)

RATKAISE SALALAUSEEN ARVOITUS!

NÄIN JULKAISEN NETISSÄ

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

5. _____

KUVIOITA

